

ної власності, створених за рахунок коштів державного бюджету.

Література

1. Базы данных. Интеллектуальная обработка информации / [В.В. Корнеев, А.Ф. Гареев, С.В. Васютин, В.В. Райх]. – М.: Нолидж, 2000. – 352 с.
2. Белл Д. Прийдешнє постіндустріальне суспільство. Досвід соціального прогнозування / Д. Белл; [пер. з англ. під ред. В.Л. Іноземцева]. – М., Знання, 1999. – С. 63–106.
3. Винарик Л.С. Онлайнный электронный рынок: становление, проблемы: [монография] / Л.С. Винарик, А.Н. Щедрин, Н.Ф. Васильев. – Донецк: Ин-т экономики пром-сти, 2003. – 176 с.
4. Фомішин С. В. Глобалізація світового господарства як процес діалектичної взаємодії національних та інтернаціональних суспільно-економічних процесів / С. В. Фомішин // Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія: Економічні науки. – 2006. – № 16. – С. 49–54.

5. <http://www.atlants.dp.ua> – сайт компанії Атлант-сервіс, партнера компанії Галактика.

6. Закон України №40–IV–ВР від 04.07.2002 р. «Про інноваційну діяльність (нова редакція)», із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 26.01.2002 р. №380–IV, від 27.11.2003 р. №1344–IV, від 23.12.2004 р. №2285–IV, від 25.03.2005 р. №2505–IV.

7. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» №433–IV від 16.01.2003 р., із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 04.11.2005 р. №3076–IV, від 09.02.2006 р. №3421–IV, від 18.12.2008 р. №694–VI.

8. Закон України «Про наукові парки» №1563–VI від 25.06.2009 р.

9. Наливайченко К.В. Сучасне постіндустріальне суспільство та напрями його трансформації: монографія / Структурні реформи економіки: світовий досвід, інститути, стратегії для України / Наливайченко К.В., Амоша О.І., Аптекар С.С., Білопольський М.Г. та ін. – ІЕП НАН України, THEV МОНМС України. – Тернопіль: Економічна думка THEV, 2011. – 848 с. (с. 478–482).

М.І. ЛЯХНО,

аспірант, НДЕІ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України

Науково-методичні підходи до оцінки впливу НТП на економічний розвиток

Проведено теоретичне узагальнення окремих наукових поглядів щодо впливу НТП на економічний розвиток та запропоновано методичні підходи до його оцінки.

Ключові слова: економічний розвиток, НТП.

Проведено теоретическое обобщение отдельных научных взглядов о влиянии НТП на экономическое развитие и предложены методические подходы к его оценке.

Ключевые слова: экономическое развитие, НТП.

A theoretical synthesis of certain scientific views on the impact of NTP on economic development and suggests methodological approaches to assess the impact of NTP economic development.

Постановка проблеми. Вітчизняний досвід, зокрема економічні події 2008–2009 років, засвідчив, що країни, в яких основою економічної стабільності і зростання є добування промисловість та з низьким ступенем обробки експорторієнтовані галузі, а також пов'язані з ним суміжні виробництва, найбільше потерпають від негативного впливу кризових явищ у світі. Тому виявлення джерел, аналіз та дослідження процесів НТП, інноваційної активності є фундаментальним завданням для побудови ефективної стратегії економічного і соціального розвитку.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Виконані американськими вченими розрахунки на основі статистичних даних із використанням функції Кобба – Дугласа

стверджують, що внесок НТП у забезпечення економічного зростання перевищує внесок інших факторів виробництва – праці та капіталу, складаючи, за різними оцінками, від 33 до 78%. НТП розглядається ними як узагальнений фактор, що включає в себе всі причини, поза витратами праці і капіталу, які сприяли збільшенню випуску продукції (наприклад, поліпшення організації виробництва й управління). Крім того, необхідно враховувати підвищення якості праці й капіталу. Проте внесок НТП у забезпечення економічного зростання в повоєнні роки залишався на рівні 24–32% [1, с. 23–24].

Розвиток НТП відбувається не прямолінійно. Один із творців інноваційної теорії економічних циклів Й. Шумпетер вважав, що нововведення мають циклічний характер [1], причому вони є причиною зрушень у технологічній структурі економіки, які періодично повторюються, визначаючи час їх виникнення, частоту і характер.

На думку Г. Менша, «динаміка потоків, приливів та відливів базисних інновацій визначає зміни в структурі економіки...». З цієї точки зору НТП також є причиною структурних зрушень в економіці.

Метою статті є теоретичне узагальнення окремих наукових поглядів щодо впливу НТП на економічний розвиток та розробка методичних підходів щодо його оцінки.

Виклад основного матеріалу. Науково-технічний процес як фактор впливу на економічний розвиток є одним із найбільш важливих і водночас специфічним економічним

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

ресурсом. Впливаючи на ефективність суспільного виробництва через інші економічні ресурси, він дозволяє скоротити витрати і розширити їх відносно обмеженість.

Скорочуючи затрати традиційних ресурсів (капітал, праця) необхідні для задоволення потреб, НТП одночасно створює нові потреби. В НТП реалізуються дві взаємопов'язані і протилежні народногосподарські функції: економічна (економія ресурсів) та соціальна (розширення і ускладнення суспільних потреб). Відповідно є два типи ефективності НТП: економічна, що визначається перевищенням вивільнюваних ресурсів після впровадження результатів НТП над їх витратами на їх створення і впровадження, та соціальна, що виявляється у формуванні нового кола проблем при задоволенні існуючих. Таким чином, НТП, вивільнюючи ресурси при задоволенні існуючих потреб, потребує їх при задоволенні нового кола потреб.

НТП відіграє ключову роль насамперед у формуванні матеріальної сторони потреб, який перетворюючи матеріально-технічний базис суспільства, техніку та технологію, призводить до зміни структури економіки. Вплив НТП на зрушення в галузевій структурі економіки відбувається у вигляді перерозподілу виробничих ресурсів між різними галузями та сферами діяльності. Основу змін галузевих пропорцій виробництва складають зрушення в технології.

Таким чином, вплив НТП на економічне зростання є замкнутим механізмом, який може бути представлений у вигляді системи повторюваних взаємодій (див. рис.).

Загальне зростання обсягів виробництва залежить від трьох факторів [4]:

- 1) приросту капіталу (K);
- 2) приросту затрат праці (L);
- 3) вдосконалення технології.

Якщо з вимірюванням перших двох факторів виробництва (капітал і затрати праці) проблем не виникає, то як, за допомогою якого показника можна оцінити внесок технологічних змін у процес економічного зростання?

На це питання дав відповідь Р. Солоу, запропонувавши для вимірювання поточного рівня технології використовувати так званий загальний фактор продуктивності (A). Вважається, що виробництво зростає не лише тому, що зростає капітал або праця, а також завдяки зростанню загального фактора продуктивності. Коли загальний фактор продуктивності зростає на 1%, а обсяг затрат залишається незмінним, обсяг виробництва зростає на 1%.

Ґрунтуючись на цьому припущенні, темпи приросту обсягу виробництва можна передати як:

$$\frac{ДВВmn}{ВВmn} = \alpha \frac{ДK}{K} + (1-\alpha) \frac{ДL}{L} + \frac{ДА}{A}, \quad (1)$$

де $\frac{ДВВmn}{ВВmn}$ – темп приросту обсягу виробництва;

$\Delta K/K$ – темп приросту затрат капіталу;

$\Delta L/L$ – темп приросту затрат праці;

α – частка капіталу в доході;

$(1-\alpha)$ – частка праці в доході;

$\Delta A/A$ – темп приросту загального фактора продуктивності.

Це рівняння є визначальним для розрахунку вкладу технологічного прогресу ($\Delta A/A$) в економічне зростання. Але оскільки загальний фактор продуктивності не можна визначити безпосередньо, його вимірюють опосередковано – як величину темпу економічного зростання після вирахування з неї вкладу в це зростання вхідних факторів – капіталу та робочої сили:

$$\frac{ДА}{A} = \frac{ДY}{Y} - (1-\alpha) \frac{ДL}{L}. \quad (2)$$

Саме тому компонент $\Delta A/A$ називають «залишком Солоу».

Сукупна продуктивність факторів може змінюватися під впливом багатьох причин: коли вдосконалюються методи організації виробництва, підвищується рівень освіти працюючих, або коли за вимогами державного регулювання фірми змушені витрачати капітал на охорону довкілля чи підвищення безпеки праці робітників. Іншими словами, загальний фактор продуктивності вбирає в себе все те, що змінює співвідношення між динамікою виробництва та динамікою затрат праці й капіталу.

При використанні виробничих функцій для дослідження економічних процесів не можна не враховувати їх деяку умовність при оцінці впливу науково-технічного прогресу на економічне зростання. Річ у тім, що науково-технічний прогрес – явище багатогранне, що охоплює багато сторін життя суспільства, що породжує чимало проблем при аналізі. Одна з них – вибір системи показників для оцінки впливу науково-технічного прогресу на економічний розвиток народного господарства країни.

В основі методичних підходів, що пропонуються, випуск є функцією (тобто залежить від) витрат капіталу, праці, проміжних продуктів. При цьому вартість випуску визначається як сума вартості всіх витрат на виробництво:

$$Y = X + L + K, \quad (1)$$

де Y – випуск;

X – проміжне споживання (витрати вітчизняних та імпортованих продуктів);

Рисунок 1. Вплив НТП на економічне зростання

L – витрати праці;

K – витрати (послуги) капіталу.

Випуск ($V_{тп}$) оцінюється в основних цінах (тобто виключаючи всі податки на продукти та включаючи субсидії на продукти), проміжне споживання – в цінах покупців (тобто включаючи всі податки на продукти та торгово-транспортну націнку і виключаючи субсидії на продукти).

Оскільки чинники виробництва взаємозв'язані, то зміна у використанні одного з ресурсів може опосередковано посилити (або послабити) вплив іншого на підсумковий результат. Так, впровадження нової техніки, технології може призвести до зменшення фондівіддачі; проте за рахунок зниження матеріальних витрат і трудомісткості виготовлюваної продукції, зумовленого впровадженням, економічна ефективність може значно підвищитися.

Сумарну вартість тих складових фактично виробленої продукції, які одержано за рахунок відносно зекономлених ресурсів, тобто економічний ефект, позначено через ($E_{тп}$).

Дослідження впливу НТП доцільно подати через загальновідомі і широко застосовувані у виробничо-господарській діяльності часткові показники, а саме:

– через віддачу основних засобів (фондовіддачу):

$$OЗВ = V_{тп}/OЗ; \quad (2)$$

– через віддачу оборотних коштів або коефіцієнт їхньої оборотності:

$$OКВ = V_{тп}/OК; \quad (3)$$

– через продуктивність праці:

$$ПП = (V_{тп}/ЧЗ). \quad (4)$$

Загальний економічний ефект ($E_{ф}$) є арифметичною сумою ефектів від використання окремих факторів виробництва:

$$E_{ф} = E_{OК} + E_{OЗ} + E_{ПП}, \quad (5)$$

де $E_{OК} = (I_{OК} - 1) \cdot ПС$ – ефект від використання оборотних коштів (грн.);

$E_{OЗ} = (I_{OЗ} - 1) \cdot A$ – ефект від використання основних засобів (грн.);

$E_{ПП} = (I_{ПП} - 1) \cdot ЧВП$ – ефект від продуктивності праці (грн.).

В остаточному вигляді загальний економічний ефект на рівні економіки країни розраховується за формулою:

Таким чином

$$E_{ф} = (I_{OК} - 1) \cdot ПС + (I_{OЗ} - 1) \cdot A + (I_{ПП} - 1) \cdot ЧВП. \quad (6)$$

Індекси розраховуються як усереднений показник за досліджуваний період, $I_{OК} = OK_1 \div OK_0$; $I_{OЗ} = OЗ_1 \div OЗ_0$; $I_{ПП} = ПП_1 \div$

Таблиця 1. Вихідні дані для розрахунку

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ВВП	170070	204190	225810	267344	345113	441452	544153	722731	948056	913345	1094607
Випуск ($V_{тп}$), млн. грн.	399701	484220	528624	630831	842055	1048481	1252209	1650992	2196052	2072549	2447849
Проміжне споживання ($ПС$), млн. грн.	229631	280030	302814	363487	496942	607029	708056	930261	1247996	1159204	1353242
Амортизація (A), млн. грн.	30223	34303	36160	38885	46576	50545	58265	73071	87914	107204	147700
Чистий внутрішній продукт ($ЧВП$)	139847	169887	189650	228459	298537	390907	485888	647660	860142	806141	935400
Чисельність зайнятих ($ЧЗ$) (млн. осіб)	20,2	20	20,1	20,2	20,3	20,68	20,73	20,91	20,97	20,19	20,27
Основні засоби ($OЗ$)	828822	915000	965000	1026163	1141069	1276201	1568890	2047364	3149627	3903714	1276201
$I_{деф}$, до попереднього року	–	1,094	1,033	1,07	1,168	1,192	1,108	1,196	1,324	1,164	
$I_{деф}$, до 2000 року	1,000	1,094	1,13	1,209	1,412	1,684	1,865	2,231	2,954	3,438	

Таблиця 2. Розрахункові показники, питома вага у випуску, %

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Проміжне споживання, (% $ПС$)	0,575	0,578	0,573	0,576	0,590	0,579	0,565	0,563	0,568	0,559	0,553
Амортизація, (% A)	0,076	0,071	0,068	0,062	0,055	0,048	0,047	0,044	0,040	0,052	0,060
Чистий внутрішній продукт, (% $ЧВП$)	0,350	0,351	0,359	0,362	0,355	0,373	0,388	0,392	0,392	0,389	0,382

Таблиця 3. Розрахунок віддачі економічних ресурсів

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2010
Втп у цінах 2000	399701	442614	467767	521689	596206	622788	671300	740037	743470	670318
Віддача оборотних коштів ($OКВ$), (грн. Втп на 1 грн. $OК$)	1,243	1,276	1,224	1,212	1,365	1,496	1,392	1,346	1,319	1,107
$OКВ$, у % до попереднього року	100	102,7	95,9	99	112,6	109,6	93	96,7	98	105,4
$OКВ$, у % до 2000 року	100	102,7	98,5	97,5	109,8	120,4	112	108,3	106,1	89,1
Віддача основних засобів, ($OЗВ$)	0,482	0,529	0,548	0,615	0,738	0,822	0,798	0,806	0,697	0,533
$OЗВ$, % до попереднього року	100	109,7	103,6	112,2	120	111,3	97,2	101	86,5	104,6
$OЗВ$, % до 2000 р.	100	109,7	113,6	127,5	153	170,4	165,5	167,2	144,6	110,5
Продуктивність праці ($ПП$), грн. Втп на 1 особу	19787	22131	23272	25826	29370	30115	32383	35392	35454	32859
$ПП$, % до попереднього року	100	111,8	105,2	111	113,7	102,5	107,5	109,3	100,2	104,9
$ПП$, % до 2000 року	100	111,8	117,6	130,5	148,4	152,2	163,7	178,9	179,2	166,1

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

$ПП_0$, відповідно, на кінець (1) і початок (0) досліджуваного періоду; $ПП_1$ – віддача (продуктивність) живої праці на кінець періоду (1), яка дорівнює $Втп / ЧЗ$ ($Втп$ – обсяг випуску 1-го року в цінах 0-го року (порівняних цінах); $ЧЗ$ – чисельність зайнятих працівників.

Для цього обсяг випуску 1-го року слід скоригувати на ін-

декс (зміну) цін виробників за цей період $\frac{I_{ц,г}}{BB_1} = \frac{BB_1}{I_{ц,г}}$.

Аналіз табл. 1–3 показує, що за 2001–2010 роки обсяг випуску в постійних цінах 2000 року підвищився майже в 1,7 раза. Це зумовило підвищення продуктивності праці на 66,1%, головним чином за рахунок збільшення масштабів виробництва, фондовіддачі – на 10,5%, у докризовий період (до 2007 року) цей показник становив 67,2% (максимальний показник фондовіддачі у 2005 році 170,4%).

У зв'язку зі змінами бухгалтерського обліку окремих видів основних засобів, починаючи з 2007 року, до даних з їх вартості включено вартість довгострокових біологічних активів тваринництва та рослинництва, пов'язаних з сільськогосподарською діяльністю, і це однією з причин зменшення фондовіддачі у 2008 році (приріст 44,6%), інша причина – стрімке зростання інвестицій в основний капітал у 2007 та 2008 роках. Водночас віддача оборотних коштів за період зросла тільки на 6,1%. Темпи зміни останнього показника значно коливаються: у 2002–2003 роках вони були нижчими, ніж у попередніх періодах, у 2004–2005 роках – досить високими (12,6 і 9,6%, відповідно), а у 2006 році віддача оборотних коштів зменшується на 7,0% відносно попереднього року, у 2007–2008 роках відбувається незначне зростання до 96,7 і 98,0% відповідно.

Серед головних причин такого спаду – структурні зрушення в обсягах випуску на користь підприємств з відносно низькою оборотністю оборотних коштів (розділи «Торгівля автомобілями ...» та ін.) і серйозне підвищення цін на енергоносії, зокрема на природний газ, ціни на який зросли з \$96 за 1000 куб. м у 2005 році до \$179,5 у 2007 році.

Для дослідження впливу НТП у практичних розрахунках представимо як відносну економію тих чи інших елементів

витрат, економічних ресурсів у двох порівнюваних періодах. Так, відносна економія основних засобів ($E_{K_{O3}}$), оборотних коштів ($E_{K_{OK}}$) і чисельності зайнятих ($E_{K_{ЧЗ}}$) визначається, відповідно, з таких рівнянь:

$$E_{K_{O3}} = OZ_0 \cdot I_{Втп} - OZ_1, \quad (7)$$

$$E_{K_{OK}} = OK_0 \cdot I_{Втп} - OK_1, \quad (8)$$

$$E_{K_{ЧЗ}} = ЧЗ_0 \cdot I_{Втп} - ЧЗ_1. \quad (9)$$

Величину відносної економії часто використовують для того, щоб знайти темпи зміни того чи іншого показника (матеріаловіддачі, матеріаломісткості, продуктивності праці, фондовіддачі тощо). Відносна економія чисельності зайнятих адекватна поняттю підвищення продуктивності праці, відносна економія основних засобів – підвищенню фондовіддачі, а оборотних коштів – підвищенню їхньої оборотності. Тому вивільнення капіталу і праці, їхня пряма чи відносна економія мають у кінцевому підсумку оцінити вплив НТП.

Наступним кроком є визначення показника економічної ефективності від впливу НТП ($E_{НТП}$), який становить частку загального економічного ефекту у фактичному випуску за період. Розрахунок робиться у відсотках або темпах зростання (T_p):

$$E_{НТП} = (Eф \div Втп_1) \cdot 100\%, \quad (10)$$

де $E_{НТП}$ – сума часткових показників ефективності використання кожного фактора виробництва:

$$E_{НТП} = E_{OK} + E_{O3} + E_{ЧЗ}. \quad (11)$$

Розраховані показники зведені у табл. 4.

Так, аналізуючи вплив факторів на зміну економічної ефективності виробництва товарів та послуг, необхідно розрізняти два поняття – «ресурсовіддача», що позначає обсяг випуску, який припадає на одиницю того чи іншого ресурсу, – фондовіддача основних засобів ($ФВ$), коефіцієнт оборотності оборотних коштів (OK), продуктивність праці ($ПП$), – і поняття «ефективність використання ресурсу», що є внеском відповідного ресурсу в загальний економічний ефект у результаті об'єднання та взаємодії всіх ресурсів у процесі виробництва.

Дані табл. 4 показують, що економічна ефективність протягом 2001–2008 років зросла на 32,9%. При цьому темпи її зростання були нерівномірними, мінімальні у 2002 (6,12%) та 2003 роках (10,54%), максимальні у 2005 та

Таблиця 4. Показники економічної ефективності виробництва в Україні у 2001–2008 роках

Показник	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Вплив НТП ($E_{НТП}$) – всього млн. грн.	30905	-1291	26260	113075	74221	-14610	30160	-35327
в тому числі одержаний від використання:								
оборотних коштів ($E_{НТП}^{OK}$)	7464	-12368	-3558	62779	58568	-49534	-30766	-24943
основних засобів ($E_{НТП}^{O3}$)	3320	1297	4744	9335	5727	-1661	755	-11900
продуктивності праці ($E_{НТП}^{ПП}$)	20121	9780	25074	40962	9925	36585	60171	1517
Економічна ефективність виробництва під впливом НТП (K_e)	6,38	-0,24	4,16	13,43	7,08	-1,17	1,83	-1,61
в тому числі часткові коефіцієнти ефективності використання:								
оборотних коштів (K_e^{OK})	1,54	-2,34	-0,56	7,46	5,59	-3,96	-1,86	-1,14
основних засобів (K_e^{O3})	0,69	0,25	0,75	1,11	0,55	-0,13	0,05	-0,54
продуктивності праці ($K_e^{ПП}$)	4,16	1,85	3,97	4,86	0,95	2,92	3,64	0,07

2007 роках (34,26 та 35,12% відповідно). Найвагоміша частка в загальному економічному результаті належить ефекту продуктивності праці. В деякі роки він навіть перевищував загальний ефект (ефект від використання оборотних коштів та основних засобів мав від'ємне значення).

Висновки

Вагома роль НТП в економічному зростанні і підвищенні добробуту кожного на сучасному етапі розвитку людства сьогодні загальноновизнана. Пов'язано це з загальносвітовою тенденцією вичерпання можливостей екстенсивного розвитку господарства і високими темпами НТП. Незалежно від типу економіки в тій чи іншій країні – ринкова чи планова, розвинена або розвивається, – головним джерелом зростання є збільшення продуктивності.

Наведена модель дає змогу дослідити, як основні фактори виробництва – праця, капітал, технологічні зміни – впливають на динаміку обсягу виробництва, коли економічна система перебуває у рівноважному сталому стані. Перевагою цієї моделі є розмежування цих факторів і поступове дослідження впливу кожного з них на процес довгострокового зростання ВВП.

Сукупна продуктивність факторів може змінюватися під впливом багатьох причин: коли вдосконалюються методи

організації виробництва, підвищується рівень освіти працюючих, або коли за вимогами державного регулювання фірми змушені витратити капітал на охорону довкілля чи підвищення безпеки праці робітників. Іншими словами, загальний фактор продуктивності вбирає в себе все те, що змінює співвідношення між динамікою виробництва та динамікою затрат праці й капіталу.

Література

1. Бажал Ю.М. Економічна теорія технологічних змін / Навч. посібник. – Київ.: «Заповіт», 1996. – 238 с.
2. Шумпетер Й. Теория экономического развития. – М., 1982.
3. Mensch G. Stalemate in Technology. Cambridge (Massachusetts). 1979. – P. 135.
4. Solow R.M. Growth Theory: An Exposition. // New York: Oxford University Press. 1970. – 210 p.
5. Ляхно М.І. Формування інноваційної системи в Україні // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. праць. №4 (119) / Наук. ред. І.Г. Манцуров. – К.: НДЕІ, 2011. – С. 56–61.
6. Ляхно М.І. Методичні підходи щодо оцінки ефективності впливу науково-технічного прогресу на рівень використання основних факторів виробництва // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. праць. №5 (120) / Наук. ред. І.Г. Манцуров. – К.: НДЕІ, 2011. – С. 82–87.

Ю.В. РИБАК,

заступник зав. відділом методологічного територіального планування НДЕІ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України

Теоретичні засади дослідження розвитку та функціонування кластерів в умовах глобальної конкурентної боротьби

Автором розглянуто теоретичні підходи до визначення класифікаційних систем кластерів. Визначено критерії класифікації кластерів, розкрито поняття інноваційних кластерів. Надано рекомендації щодо розвитку кластерної моделі економічного розвитку в Україні.

Ключові слова: кластери, інноваційні кластери, регіональна економіка, стратегія, конкурентоспроможність.

Автором рассмотрены теоретические подходы к определению классификационных систем кластеров. Определены критерии классификации кластеров, раскрыто понятие инновационных кластеров. Даны рекомендации по развитию кластерной модели экономического развития в Украине.

Ключевые слова: кластеры, инновационные кластеры, региональная экономика, стратегия, конкурентоспособность.

Theoretical approaches of cluster classification systems are analyzed in the article. The criteria of classification clu-

sters and the concept of innovation clusters are considered in the article. Recommendations for development of economic development cluster models in Ukraine are provided.

Постановка проблеми. Кластерний розвиток як фактор підвищення національної та регіональної конкурентоспроможності є характерною й визначальною ознакою сучасного розвитку економіки на інноваційній основі. Проведені дослідження свідчать про те, що кластери сформовані та успішно функціонують у високо розвинутих країнах. Але еволюція кластерної концепції висуває на перший план відсутність єдиної думки у визначенні поняття «кластер». Існує потреба в точній концептуалізації формування кластерної моделі й пов'язаної з нею інфраструктури. Розробка класифікації кластерів потребує обґрунтованого теоретичного підходу до їх функціонального призначення. Як економічне поняття кластери відомі протягом тривалого часу, географічна концентрація об'єднань і компаній в певних галузях існувала впродовж сторіч. Проте роль кластерів була значно більшою